

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**DĚJEPISNÁ
OLYMPIÁDA
52. ročník – 2022/2023**

Okresní kolo – zadání I. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení:

Tematické zaměření ročníku:

„Rozdělený svět a Československo v něm - 1945-1992“

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **80 bodů**.

Úkol č. 1

Události související s druhou světovou válkou měly zásadní vliv i v době poválečné a znamenaly velké změny mocensko-politické. Již během války se začaly vytvářet dva velké mocenské bloky, které pak rozhodovaly o uspořádání poválečného světa. Po válce byla také založena celosvětová organizace, jež se měla stát fórem, na němž se měly nadále řešit spory mezi státy.

Níže jsou vyobrazena loga této celosvětové organizace a dále dvou vojenských organizací prosazujících zájmy oněch dvou zmíněných mocenských bloků. Napiš celé české názvy těchto tří organizací ke správným logům.

a)

b)

c)

3

Úkol č. 2

Spojené státy americké, které se díky svému klíčovému podílu na vítězství Spojenců ve druhé světové válce dostaly do postavení poválečné supervelmoci, nebyly samy válkou přímo hospodářsky postiženy. Uvědomovaly si zároveň nutnost aktivně se zapojit do poválečné obnovy Evropy. Nebyla to jen záležitost mocenská či humanitární, jednalo se také o to, aby se předešlo radikalizaci obyvatelstva válkou zničených zemí, která by pak snadno mohla vést k dalšímu válečnému konfliktu, tak jako tomu bylo v případě Německa po první světové válce.

A. Napiš, pod kterým označením je známa tato hospodářská pomoc USA Evropě?

B. Jak se k této akci postavila československá vláda (zakroužkuj správnou možnost):

- a) Odmítla se k ní už od počátku připojit, protože ji nepotřebovala.
- b) Přijala tuto pomoc, ale peníze z ní si rozdělili politici mezi sebou.
- c) Nejprve se k ní zamýšlela připojit, ale po konzultacích v Moskvě tuto pomoc odmítla.

2

Úkol č. 3

V dobovém tisku jsi mohl/mohla najít tuto karikaturu. Pozorně obrázek prozkoumej a splň jednotlivé úkoly.

- A. Která historická osobnost je na obrázku v roli učitele? _____
- B. Ve které zemi vyšel časopis s karikaturou? Označ jednu správnou odpověď.
- a) Velká Británie
 - b) SSSR
 - c) Severní Korea
- C. Ve kterém roce karikatura vznikla? Označ jednu správnou odpověď.
- a) 1968
 - b) 1950
 - c) 1945
- D. Co mají společného žáci, kteří představují jednotlivé evropské státy? V této otázce označ dvě správné možnosti.
- a) Všichni jsou nepřátelé Severní Koreje.
 - b) Všichni jsou tzv. sovětskými satelity.
 - c) Všichni jsou na východní straně tzv. železné opony.

- E. Jakou myšlenku chtěl autor karikaturou sdělit? Označ jednu správnou odpověď.
- a) Jednotlivé státy jsou informováni o odlišnosti severokorejské kultury.
 - b) Sovětský svaz je vůči svým spojencům ve vedoucím postavení, a jeho spojenci pak musí zastávat stejné názory.
 - c) Bulharsko je odstrčené od ostatních států.

6	

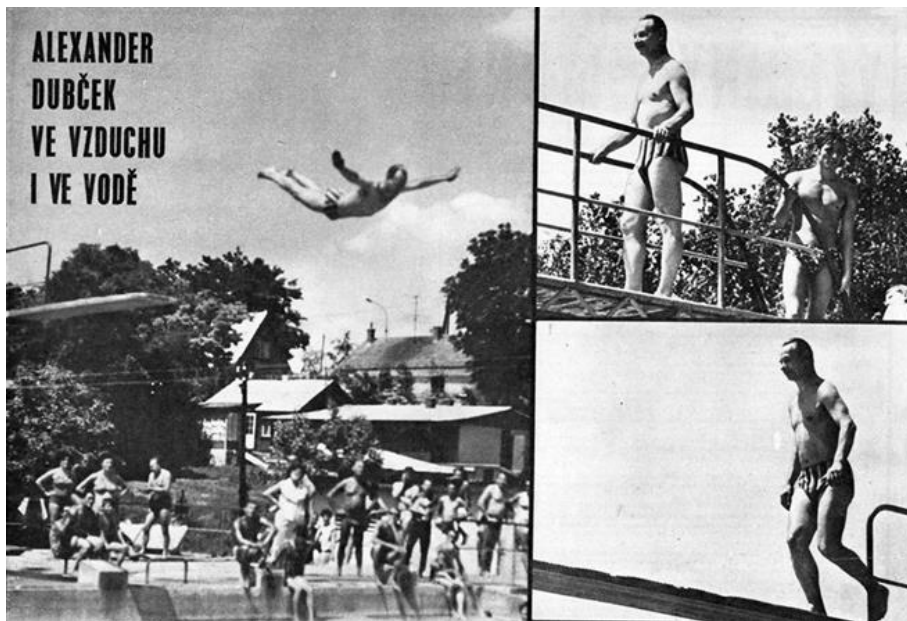
Úkol č. 4

Období komunistické vlády v Československu trvalo přes 40 let. Přístup komunistické strany k politickým a společenským záležitostem ani vztah občanů k politické moci ale nebyl po celou dobu stejný. Přiřaď k předepsaným časovým obdobím charakteristiku (A. - D.) a obrazový pramen (a) – d). Za každou správně složenou trojici obdržíš 2 body.

- 1. 1948 - 50. léta text: _____ obrázek: _____
- 2. 60. léta (do roku 1968) text: _____ obrázek: _____
- 3. rok 1969 – 80. léta text: _____ obrázek: _____
- 4. roky 1988 a 1989 text: _____ obrázek: _____

- A. Toto období komunistické vlády označujeme slovem normalizace. Při sepisování kádrového posudku byl jedním z hlavních témat vztah k sovětské okupaci. Nejznámější protirežimní občanskou iniciativu spoluzaložil Václav Havel.
- B. V tomto období nastalo uvolňování poměrů, které vyvrcholilo takzvaným pražským jarem. Akční program KSČ dokonce zahrnoval svobodu tisku nebo liberalizaci ekonomiky. Komunističtí politici se snažili i navenek působit lidštěji.
- C. Typickým rysem tohoto období je postupné uvolňování politického i společenského klimatu v důsledku změn probíhajících v Sovětském svazu (tzv. „perestrojky“, tedy přestavby hospodářského i politického systému). V ČSSR došlo např. k povolení provozování živností, byla trochu omezena i cenzura. Důležitými událostmi této epochy byly velké společenské protesty a demonstrace proti komunistické vládě. Jedná se například o svíčkovou demonstraci v Bratislavě, kdy lidé v poklidu protestovali za náboženskou svobodu. Pro lednové protesty v Praze, které připomínaly smrt studenta z roku 1969, se vžil název Palachův týden.
- D. V tomto období probíhaly politické procesy s třídními nepřáteli. Odpůrci komunistické strany byli často zavíráni do táborů nucených prací. Probíhal proces znárodňování a kolektivizace.

b)

c)

d)

Úkol č. 5

Nyní se budeme věnovat některým konkrétním osobnostem, které různým způsobem zasáhly do událostí v komunistickém Československu.

A. Vytvoř správné dvojice.

1. Alexander Dubček	a. farář v Číhošti zavražděný komunistickým režimem
2. Jan Masaryk	b. ministr zahraničních věcí v době komunistického převratu
3. Heliodor Píka	c. student, který se roku 1969 upálil na protest proti politice KSČ
4. Jan Zajíc	d. muž, který nepodepsal tzv. „moskevský protokol“
5. Josef Toufar	e. jeden z prvních mluvčích Charty 77
6. Václav Havel	f. významná osobnost úsilí o dosažení „socialismu s lidskou tváří“
7. Rudolf Slánský	g. člen KSČ popravený ve vykonstruovaném procesu v roce 1952
8. František Kriegel	h. jedna z prvních obětí komunistického režimu, popraven na počátku roku 1949

1. __, 2. __, 3. __, 4. __, 5. __, 6. __, 7. __, 8. __

B. Z uvedených osob vyber dvě, které se dožily roku 1989 a zasáhly i do vývoje Československa po sametové revoluci: _____ a _____

C. Napiš, která z těchto osobností po návštěvě Moskvy řekla: „Šel jsem do Moskvy jako svobodný (++++), a vrátil jsem se jako Stalinův pacholek.“ _____

Pozn. (++++), – vynecháno z důvodu řešení otázky

11	

Úkol č. 6

Urči, zda jsou tvrzení o skutečnostech z komunistického Československa pravdivá, nebo ne.

- a) V letech 1948-1989 existovala v Československu pouze jediná politická strana, ostatní byly zakázány.
ANO / NE
- b) Politické procesy postihovaly pouze aktivní odpůrce komunistů. Naopak být členem KSČ znamenalo mít zaručenou beztrestnost.
ANO / NE
- c) Vláda silně prosazovala těžký průmysl a jeho zájmy, a to i na úkor životního prostředí a zdraví vlastních obyvatel.
ANO / NE
- d) Vedle oficiální kultury oslavující socialismus a Sovětský svaz existovala i zakazovaná, neoficiální, tzv. druhá kultura, označovaná též jako underground, která naopak obojí často dost ostře kritizovala.
ANO / NE
- e) Společenské organizace a církve (v první řadě římskokatolická církev) byly podřízeny státnímu dohledu a veřejné projevy jejich představitelů neodpovídající státní politice byly postihovány.
ANO / NE
- f) Události tzv. pražského jara 1968 byly poté v době normalizace veřejnosti popisovány jako pokus o protisocialistickou revoluci podněcovaný ze Západu.
ANO / NE

6	

Úkol č. 7

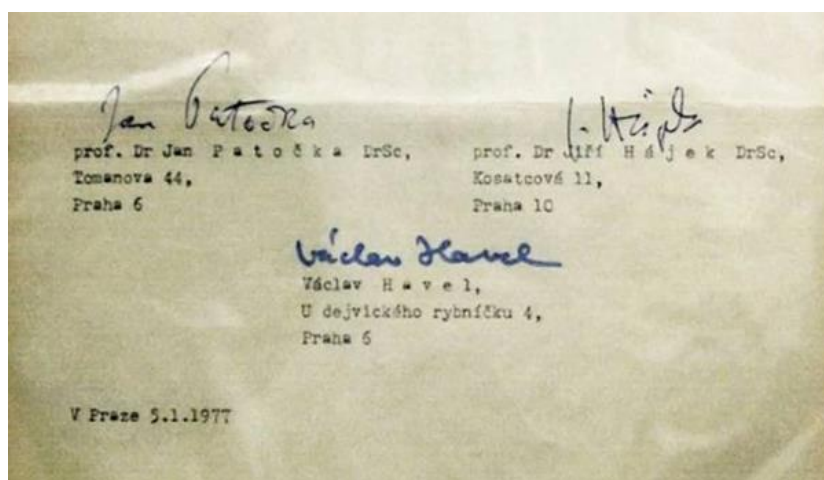
K obrázkům přiřaď písmena označující dokumenty/řeči s nimi související.

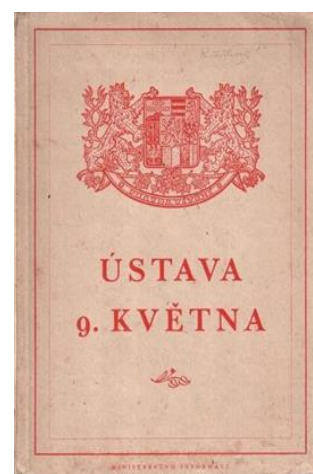
1. _____

2. _____

3. _____

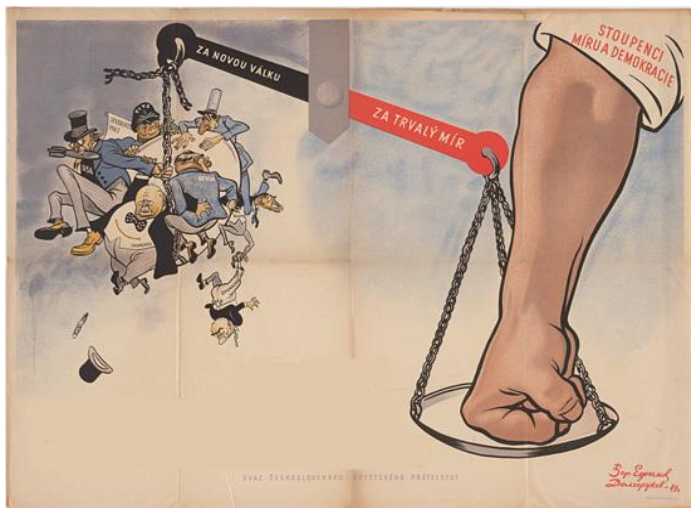
4. _____

- a. Svobody a práva, jež tyto pakty zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových lidí a jejichž uzákonění může významně pomoci humánnímu rozvoji naší společnosti. Vítejme proto, že ČSSR k těmto paktům přistoupila. Jejich zveřejnění nám ale s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím - bohužel - jen na papíře.
- b. Srovnáme-li vše, čeho již v našich zemích bylo dosaženo, je vítězství socialismu v Československu v podstatě skutečností.
- c. My, lid československý, prohlašujeme, že jsme pevně rozhodnuti vybudovat osvobozený stát jako lidovou demokracii, která nám zajistí pokojnou cestu k socialismu.
- d. Vzhledem k tomu, že se naše národy ocitly na pokraji beznaděje, rozhodli jsme se vyjádřit svůj protest a probudit lid této země následujícím způsobem. Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni dát se pro naši věc upálit.

Úkol č. 8

Silná propaganda byla jedním z klíčových faktorů při získávání a udržování komunistické moci. Zkus přiřadit „správný“ text z nabídky k patřičnému dobovému plakátu.

- Texty: a) Kulak je nejzavilejším nepřítelem socialismu. Nevěř mu!
b) Buduj vlast – posílíš mír!
c) Naši vesnicí americký agent neprojde.
d) Nemluv o tom, co děláš. Nevíš, kdo tě poslouchá.
e) Síly míru v čele se Sovětským svazem jsou nepřemožitelné!

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

5	

Úkol č. 9

Jak už víte, v komunistickém Československu byl kladen velký důraz na to, aby byli lidé informováni „tím správným způsobem“, tj. poplatným komunistické vládě. K tomu byly používány dva mocné nástroje – pozitivní a negativní.

1. Z nabídky vyber slovo, které označuje:

a) nástroj, kterým vláda dostávala k lidem „správné“ informace: _____

b) nástroj, který bránil šíření „nevhodných“ informací a názorů: _____

Nabídka: *revoluce - prezentace - cenzura - prohibice - propaganda - militarizace*

2. Některá média byla po většinu komunistické vlády zakázána, případně blokována. Z níže uvedených zakroužkuj tři, kterých se tento zákaz týkal:

Hlas Ameriky – Lidové noviny – Rádio Jerevan – Rudé právo – Svobodná Evropa – Svobodné slovo

5	

Úkol č. 10

- A. Zkus interpretovat, kterou skutečnost z komunistického období by mohl zachycovat tento obrázek.

- a) Došlo k emancipaci žen a ženy pronikaly i do pozic v průmyslových podnicích.
- b) Stát se staral o ochranu dělníků a dbal na zavádění ochranných pracovních pomůcek.
- c) Podniky byly často využívány k náboženské agitaci.
- d) Do budování průmyslu se měli zapojit všichni lidé.
- e) Řeholnice ze zrušených klášterů byly často přinuceny pracovat v továrnách.

B. Rozhodni, zda se jednalo o oficiální vládní leták.

ANO/NE

2	

Úkol č. 11

Před sebou máš dva texty, které pochází ze školní kroniky v Písku. První kronikářský zápis pochází ze školního roku 1968/1969. Druhý kronikářský zápis pochází z roku 1969/1970. Pečlivě si přečti oba texty a rozhodni, zda tvrzení platí, nebo ne. V textu se používá slovo rezoluce. Jeho synonymem je slovo usnesení.

Práce byly velmi ztíženy nejistotou, která vznikla 21. srpna, kdy celou republiku obsadily armády Varšavské smlouvy zachraňující údajně naši vlast před kontrarevolucí usilující o zvrát poměrů a návrat ke kapitalismu. Nemohli jsme pochopit toto velké nedorozumění a nepochopení ze strany našich spojenců, zvláště když celý národ po lednovém obrodném procesu se přihlásil jednoznačně k socialismu a demokracii. Vyjádřili jsme svůj nesouhlas s obsazením ČSSR rezolucí, která byla odeslána vrchnímu veliteli vojsk Varšavské smlouvy a všemu učitelstvu SSSR.

Pochopili jsme velmi brzy, když strana uhýbala od socialismu a v roce 1969 podléhala nátlakům zprava. A uvědomili jsme si nutnost zákroku armád Varšavské smlouvy, zejména sovětské armády v dubnu 1970 po nástupu nového vedení KSČ v čele se soudruhem Husákem, které dokonale objasnilo nebezpečí v roce 1968. Stojíme pevně za Husákovým vedením a chceme ze všech sil pomoci k dobudování socialismu v naší vlasti. Odeslané rezoluce jsme v zasedání Pedagogické rady odvolali.

- a) V prvním z textů učitelský sbor odsoudil socialismus jako systém nevhodný pro ČSSR. ANO/NE
- b) Učitelský sbor ve své rezoluci volal po zavedení kapitalismu v ČSSR. ANO/NE
- c) Druhý kronikářský zápis vznikl v období, kterému říkáme normalizace. ANO/NE
- d) V druhém kronikářském zápisu se dočítáme, že pedagogický sbor odvolal rezoluci z předchozího školního roku. Je pravděpodobné, že by zaměstnanci školy byli vyhozeni z práce, kdyby rezoluci neodvolali. ANO/NE

4	

Úkol č. 12

V této otázce na tebe čeká text písně, jejíž nahrávka vznikla ve druhé polovině roku 1968 v ostravském rozhlasu. V rádiu jsi ji ale po jejím vzniku mohl slyšet jen krátce - do března 1969 - a pak až po roce 1989. Přečti si písňový text a splň úkoly.

*Bratříčku, nevzlykej, to nejsou bubáci,
vždyť už jsi velikej, to jsou jen vojáci,
přijeli v hranatých železných maringotkách.*

*Se slzou na víčku hledíme na sebe,
buď se mnou, bratříčku, bojím se o tebe
na cestách klikatých, bratříčku, v polobotkách.*

*Prší a venku se setmělo,
tato noc nebude krátká,
beránka vlku se zachtělo,
bratříčku, zavřel jsi vrátka?*

A. Odpověz na otázky:

- a) Kdo je autorem textu? _____
- b) Ve kterém roce se odehrála událost, již text popisuje? _____
- c) Kterou událost píseň odráží? _____

B. K vybraným pojmům přiřpiš, co ve skutečnosti symbolizují:

- a) železná maringotka - _____
- b) beránek - _____
- c) vlk - _____

6	

Úkol č. 13

I v době komunismu proslavila Československo řada osobností v oblasti kultury, umění, vědy, sportu a cestování.

Doplň příjmení těchto osobností:

- a) vědec v oblasti polarografie, nositel Nobelovy ceny – Jaroslav _____
- b) cestovatelé v automobilu Tatra – Jiří _____ a Miroslav _____
- c) olympijský vítěz v běhu – Emil _____
- d) olympijská vítězka v gymnastice - Věra _____
- e) básník, nositel Nobelovy ceny za literaturu - Jaroslav _____

6	

Úkol č. 14

Na jedné z demonstrací v době sametové revoluce zazněla na Letenské pláni plné demonstrantů věta mířící k jednomu z hlavních představitelů komunistického režimu: „Gusto, dnes je tady opravdu husto.“

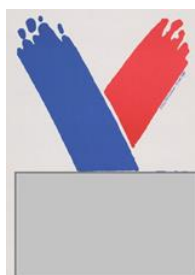
a) Napiš, kdo byl „adresátem“ této věty. (Uveď celé jméno.) _____

b) Kterou funkci v té době zastával? _____

2	

Úkol č. 15

Na obrázku jsou loga dvou občanských sesterských organizací, které také formovaly dějiny Československa v období, kterým se letos zabýváme.

a) Napiš jejich názvy: _____,

b) Kdo byli jejich dva hlavní představitelé (napiš celé jejich jméno)?

_____, (Milan) _____

c) Která událost byla příčinou jejich vzniku? _____

d) Napiš přesné datum, kdy se tato událost odehrála. _____

e) Co bylo hlavním cílem jejich aktivit (obrázek napoví)?

7	

Úkol č. 16

V totalitním režimu, kde člověk nemohl běžně vyjadřovat své názory, byl lidový humor jedním z mála „ostrůvků svobodného projevu“. Takto například reagovala lidová tvořivost na jeden z triumfů socialistické spolupráce s „bratrským“ Sovětským svazem:

Není maso, nejsou auta, zato máme kosmonauta.

Jmenuje se _____, česky ani nemek'.

- A. Doplň jméno kosmonauta, které je v textu vynecháno.
- B. Vyber dvě tvrzení, která lze z tohoto textu vyvodit.
- a) V Československu v tu dobu nejezdila auta.
 - b) V Československu byl nedostatek zboží.
 - c) Onen kosmonaut neuměl česky.
 - d) Onen kosmonaut se musel podrobit sovětskému vedení mise a jejímu využití pro propagandistické účely režimu (lidově řečeno musel „držet ústa“).